

- дослідна робота (виконання завдань на класифікацію творів мистецтва, створення відгуків, характеристика стилів і творів образотворчого мистецтва, дослідження випадків);
- індивідуальна творча робота (презентація виставки, репортаж, інтерв'ю, панорама) тощо.

Підсумовуючи сказане, слід зазначити, що використання інтерактивних технологій вивчення «Історії образотворчого мистецтва» сприяє формуванню і розвитку у студентів високого естетичного смаку, допомагає отримати цілісне уявлення про художню картину світу, виявити особливості окремих періодів і стилів мистецтва, вчить аналізувати твори з погляду їх образного рішення і засобів художньої виразності, формує інтерактивні вміння майбутнього педагога.

Сучасний стан фахової мистецької освіти вимагає від викладача постійного пошуку нових підходів у процесі викладання. В процесі вивчення історії образотворчого мистецтва головним стає не засвоєння студентом низки імен, хронологічних дат, фактів, а діалог між викладачем та студентом, тісний зв'язок творчої практики із засвоєними теоретичними настановами. Сучасний викладач своє завдання вбачає у розвитку аналітичних здібностей студента, розкріпаченню його творчих потенцій, вмінні мислити і діяти нетрадиційно.

Література

1. *Хуторской А.* Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования // Народное образование. – 2003. – № 2. – С. 58-64.
2. *Сучасний урок.* Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібник/ Пометун О., Пироженко Л. - К.: В.С.К., 2004. – 192 с.
3. *Методика навчання мистецтва у початковій школі:* Посібник для вчителів/ Л.М.Масол, О.В.Гайдамака, Е.В.Белкіна, О.В.Калініченко, І.В.Руденко. – Х.: Веста: В-во «Ранок», 2006.- 256 с.
4. *Рудницька О.П.* Педагогіка загальна та мистецька: Навч. посібник. – К.: ТОВ “Інтерпроф”, 2002. – 270 с.

УДК 371.134:78

Топчієва І.О

ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ В ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

В статтє рассмотрена проблема формування у студентів-музикантов організаторских качеств как необходимого условия их профессиональной деятельности. Определяются психолого-педагогические способы оптимизации подготовки будущего руководителя музыкально-воспитательного процесса.

Ключевые слова: *професіональна педагогічна підготовка, управленческа готовность, організаторська направленность.*

Соціальні перетворення, що відбуваються в Україні потребують фахівців, здатних до активної і самостійної управлінсько-організаційної діяльності. Ефективність цього процесу тісно пов'язана з рівнем її організації у різноманітних сферах суспільного життя: економічно-виробничій, науковій, культурній, освітянсько-виховній. Вивчення особливостей діяльності вчителя свідчить, що її фахову спрямованість неможливо розглядати відокремлено від організаційних якостей.

Суспільна діяльність педагогічного колективу багатоконпонентна. Вона вбирає в себе не тільки керівництво цілісним процесом навчання і виховання школярів, а й управління процесом пізнання. Різновид такої діяльності потребує конкретних організаційних якостей вчителя, які входять до категорії професіоналізму поряд із компетентністю, духовністю, толерантністю, волею, творчою увагою тощо.

Питання формування організаційних якостей у студентів та їх наукове обґрунтування розроблені у соціальній психології (Г.А.Андрєєва, О.І.Донцов, Є.С.Кузьмін, Б.Д.Паригін), загальній психології (Я.А.Коломінський, Р.С.Немов, А.В.Петровський) та педагогіці (В.О.Сухомлинський, А.С.Макаренко, А.М.Лутошкін). Однак особливості організаційних якостей майбутнього вчителя музики залишаються не розкритими. Дана стаття має на меті висвітлити це питання в умовах вищої музично-педагогічної освіти.

Майбутній вчитель музики в процесі навчання повинен оволодіти такими формуючими особистістю компонентами як цілеспрямованість, енергійність, самоорганізація, відповідальність, вимогливість, комунікабельність, упевненість у своїх силах, діях, терпінням у досягненні поставленої мети, готовність до організаційно-управлінської діяльності. Разом з тим у процесі підготовки майбутнього вчителя музики необхідно розвивати організаційні якості, оскільки вони в професійній діяльності є потужним елементом навчально-виховного впливу. Одночасно слід врахувати, що різноманітність видів педагогічної діяльності вчителя (навчальна, пізнавальна, творча, методична та інш.) визначає й особливість організаційних дій.

Розкриваючи перед учнями світ прекрасного, стимулюючи естетичні переживання, заохочуючи їх до пізнання і навчання, вчитель концентрує свої організаторські зусилля на вирішенні проблем підвищення ефективності навчального і творчого процесу, використовуючи для цього різноманітні види педагогічної діяльності. До них належать:

- організація структури навчального процесу (намагаючись чітко і коректно скомпонувати план уроку, вчитель веде самоконтроль за його виконанням, організацією уроку в часових рамках, визначенням і використанням стимулів, здатних сприяти рішенню поставлених учбово-виховних завдань тощо);

- мобілізація шкільного колективу, координація всіх компонентів уроку (педагогічні засоби вчителя музики, що включають виконавську майстерність, мистецтво володіння художнім словом, вміння захоплюючи розповісти про музику. Учбовий матеріал необхідно розподіли так, щоб спростити процес його сприйняття, скорегувати увагу дітей на головне, вказати їм шлях якнайшвидшого засвоєння знань. Вчителю важливо створити творчу атмосферу уроку, спрямувавши увагу на клас в цілому і на кожного учня окремо, щоб пояснення педагога, його творчо-художні дії (гра, спів, диригування, розповідь) залишалися емоційними, захоплююче-дієвими. Тільки тоді вчитель буде мати владу над учнівським колективом, його вплив стане більш репрезентабельним);

- забезпечення дисципліни (дисципліна є обов'язковою вимогою кожної діяльності, вона має детермінуючу функцію. Художньо-мистецька діяльність потребує особливої дисципліни, яка інтегрує в собі не тільки готовність до діяльності, але й особливої зосередженості: нервово-психічної, емоційної, інтелектуальної);

- планування різноманітних форм і методів організації та керівництва (окрім уніфікації різних форм навчання і виховання в обов'язки учителя входить організація та проведення диспутів, конференцій, дискусій, керівництво художньою самодіяльністю та іншими навчально-виховними заходами, що виходять за межі обов'язкової програми, тобто позакласна робота);

- готовність до управління (знання основ теорії управління; розуміння та доцільне використання методів керівництва; вміння впливати на колектив з метою забезпечення його діяльності, стимулювання його на виконання навчальних та виховних завдань).

Для керування процесами виховання необхідна наявність чітко сформованих устремлень до організаційної діяльності. До них належать, насамперед, спрямованість, готовність до діяльності, здатність ставити перед собою реальні цілі та завдання, планувати та організувати свою роботу, а також волю, наполегливість, комунікабельність, діловитість, вимогливість. Як показує педагогічний досвід, вони розвиваються у студента під впливом колективних форм роботи, набуття організаційного досвіду в процесі роботи на педагогічній практиці.

А. Дистервег писав, що: «...виховання, отримане людиною, завершено і досягло своєї мети тільки тоді, коли людина настільки зріла, що володіє силою і волею формувати себе в подальшому житті і знає спосіб зреалізувати свої індивідуальні якості, які впливають на оточуючий світ» [3,165]. А.С.Макаренко наполягав на необхідності виховання організаційних якостей у молодого покоління. Він писав: «...виховує все: люди, речі, явища, але організаційно скеровувати зміни в особистості дитини - завдання вихователя» [1,20] .

Отже, одночасно з формуванням власне професійних навичок та вмінь, у студентів слід цілеспрямовано формувати і організаційні якості, які мають забезпечити їм надалі успішну педагогічну діяльність. Для досягнення поставленої мети необхідно використовувати як індивідуальні так і колективні форми фахової підготовки.

Узагальнення педагогічного досвіду доводить, що ефективність виховання організаційної спрямованості студента загалом визначається його особистісними якостями, які впливають на виховання у нього цільових організаційних якостей через затвердження почуття морального, громадянського та професійного обов'язку як домінуючої мотивації поведінки. Значним підґрунтям для формування та стимулювання організаційної активності студента є визнання педагогами і оточуючим соціумом гідності та заслуг його особистості. Внаслідок розвитку свідомості студента, накопичення ним організаційного досвіду, етично-організаційні мотиви його поведінки стануть більш стійкими, сильними, перетворяться в постійне прагнення діяти заради справи чітко та організовано. Організаційна спрямованість стане не тільки професійним вмінням, але й харизмою його особистості, надасть студенту можливості охоплювати увагою цілу групу фактів і питань в його повсякденній практичній діяльності.

У психолого - методологічному аспекті процес пошуку засобів впливу на особу відображає діалектику індукційних та дедукційних процесів. Для того, щоб вчасно і правильно впливати на кожного, важливо знати загальні шляхи індивідуального підходу до певних психологічних типів студентського контингенту. У кожній особистості під час набуття життєвого досвіду формується складна система відчуттів, роздумів, поведінки. Вона складає компонент психологічного стану особистості «складну систему її якостей, спрямованості та волі, інтелектуальних і емоційних особливостей» [4,71]. Якості особистості формуються в активній діяльності людини, в залежності від її дій та бажань, скерованих на самовиховання та самовдосконалення. Виявлення активних нахилів у студента і підтримка кращих з них допоможуть у формуванні організаційних якостей і нададуть діяльності педагога більшої ефективності.

Більшість контингенту інститутів мистецтв складають особи, які не володіють розвиненими організаційними уміннями. Тому, плануючи процес набуття студентами професійних дій, необхідно скеровувати фахову підготовку на формування цих якостей. Наприклад, традиційний досвід роботи хорових кафедр інститутів мистецтв ґрунтується на опануванні студентами диригентсько-виконавських навичок не з хоровим колективом, а в індивідуальних класах під звучання фортепіано, що певною мірою вирішує проблему музично-професійного розвитку, але не готує їх до організації хорового колективу. Лише на випускному курсі, як правило, студенти приступають до практичної роботи з хором, яка через жорсткий ліміт часу та відсутність досвіду керівництва виявляє їх повну неспроможність та панічний жах. Керівники хорів, не витримуючи нервової напруги таких ситуацій, замість копіткого коригування дій студента та активізації його особистісних зусиль на набуття організаційного досвіду, підміняють хорову практику студента власною роботою з колективом. Абсолютно природно, що такі студенти і надалі будуть не спроможними спілкуватись з різними колективами, тому імовірно вони ніколи не наважаться зв'язати свою долю з середньою школою. Як зауважив В.І.Петрушин, «колективна робота над художнім твором вимагає величезного взаєморозуміння та вміння підкорити свої дії єдиній волі диригента, який відповідає за кінцевий результат творчого процесу» [2, 31].

Виховання організатора-керівника – це завдання, рішення якого включає, крім суто творчих і педагогічних проблем, чимало психологічних, які пов'язані з особливостями

спілкування та міжособистісних відносин, принципами кооперації та конкуренції, авторитарного та демократичного стилів управління. У цьому, на нашу думку, і полягає природа однієї з найгостріших проблем освітньої системи в Україні - витоку кадрів із загальноосвітніх шкіл і небажанням випускників інститутів мистецтв (за результатами проведених анкетувань та опитувань) працювати за фахом. Отже, відсторонення студентів у процесі навчання від систематичної активної репетиційної та виконавської практичної діяльності гальмує розвиток індивідуальних організаційних здібностей студента і, як наслідок, індивідуальних засобів впливу на його професійне виховання.

Разом з тим при певних умовах педагогічна практика в школі та практична робота студентів із хором колективом в інститутах мистецтв спроможні забезпечити формування навичок організації колективних занять, виховуючи такі вольові, виконавсько-артистичні якості як вимогливість, кмітливість, уміння налагодити дисципліну, організувати творчий процес, розвивати здатність коригувати психологічний клімат у колективі, тобто вирішувати повний комплекс цілеспрямованого фахового навчання. Для цього на кожному курсі необхідно створити курсовий хор, який забезпечить практику організації та управління колективом. Модуль з дитячого шкільного репертуару також може озвучити курсовий хор, а теоретичну частину, окрім анотації, необхідно доповнити питаннями, які висвітлюють організаційний аспект діяльності студента.

Важливо раціонально використовувати різновиди діяльності студента: навчальну, громадську, наукову, педагогічно-практичну, просвітницьку. Необхідно колективну форму роботи поєднувати з індивідуальною: визначати ступінь здібності до організаційної діяльності кожного, знаходити та застосовувати педагогічні засоби впливу, які повинні стимулювати означені якості як професійні.

Наостанок наведемо слова італійського кінорежисера Ф.Фелліні щодо організаційних якостей диригента: «...потрібна особистість, яка стоїть «НАД» і утримує гармонію» [5, 97]. Цей вислів може стати лейтмотивом навчально - виховного процесу з формування у майбутніх вчителів музики організаційних якостей в комплексній професійній підготовці.

Література

1. *Макаренко А.С.* Сочинения в 7 т. - М., 1957-1958. - Т. 4. – 202 с.
2. *Петрушин Е.И.* Музыкальная психология : Учебное пособие для студентов.- М: Владос, 1997. - С. 317.
3. *Дистервег А.* Избр. пед. соч. - М.: Учпедгиз, 1956. – 165 с.
4. *Общая психология* / Под ред. В.В.Богословского и др. - М.,1981. - С. 71.
5. *Феллини Ф.* Репетиция оркестра. - М., 1983. – 129 с.

УДК 378.637.016:78.071.2:157.952

Софроній З.В.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ УВАГИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ У ПРОЦЕСІ МУЗИЧНО-ВИКОНАВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ

В статье исследуется проблема формирования внимания будущих учителей музыки в процессе музыкально-исполнительской подготовки, раскрыты психолого-педагогические и методические предпосылки его формирования в условиях обучения студентов в институтах искусств.

Ключевые слова: *внимание, условия формирования внимания, музыкально-исполнительская подготовка будущих учителей музыки.*

Модернізація національної освіти визначає нові вимоги до організації навчально-виховного процесу в школі. У Концепції загальної середньої освіти (12-річна школа) зазначено, що “особисто орієнтована шкільна освіта вимагає всеохоплюючої психологізації